

B1/2F – -E of -EN in samenstellingen? *ladenkast* of *ladekast*? theorie

Moeten we schrijven *ladenkast* of *ladekast*, *ziekehuis* of *ziekenhuis*?

Gelukkig hebben we via een tekstverwerkingsprogramma als Word altijd een spellingcontrole achter de hand. Deze zet keurig een ~~~~~ streepje onder *ladenkast*. Dat betekent dat het fout is geschreven. Het moet dus zijn: *ladekast*.

Gebruik dus in de eerste plaats je tekstverwerker voor dit spellingprobleem.

Ook kun je via <http://www.woordenlijst.org> de officiële spelling opzoeken.

Voor wie meer wil:

De regels voor deze zgn. tussen-N waren vroeger heel ingewikkeld en zelfs onlogisch. Sinds de spellingvereenvoudiging van 2006 is het iets simpeler. En het kan best zijn dat in de volgende spellingverandering (2016?) het nog eenvoudiger wordt.

Deze regels gebruik je alleen bij samenstellingen: twee afzonderlijke woorden die samengesteld zijn tot één nieuw woord.

ge-lopen = geen samenstelling want *ge-* is geen apart woord, zo ook: *kosteloos*

einddoel = wel een samenstelling: ***eind + doel***

*LETOP: *rode kool* = kool die rood is. ***rodekool*** is één begrip geworden, dus een samenstelling

REGEL: Schrijf op wat je in de twee afzonderlijke woorden hoort.

voorbeeld: ***keukentafel*, *havengeld***

Meestal hoor je niet het verschil tussen ***-en*** en ***-e***. (***ladekast*** of ***ladenkast***)

Dan gebruik je de volgende **twee hoofdregels**:

1^e) Als je te maken hebt met een samenstelling waarvan het 1^e deel een zelfstandig naamwoord is, dat enkel een meervoud op **-en** heeft (bv *boek – boeken*)

==> schrijf **-en**

Voorbeelden: ***boekenkast*, *spreeuwennest*, *hondenhok*, *speldenprik*, *spinnenweb***

Dus: als 1e deel

- o geen zelfstandig naamwoord is (bv. ***huilebalk*, *brekebeen*, *knarsetanden*, *spinnewiel*, *brandewijn*, *karnemelk*, *armelui*, *rodekool*, *dovenetel*, *goedemorgen*, *goedemiddag*, *goedenacht*, *hogeschool*, *blindedarm*)**
- o geen meervoud heeft (***tarwemeel*, *rijstevlaai***)
- o een meervoud op **-s** heeft (***aspergesoep*, *horlogewinkel*, *etagewoning***)
dan geldt deze regels niet en krijg je geen ***-en***

B1/2F – -E of -EN in samenstellingen? *laden*kast of *lade*kast? theorie

2e) Als het 1e deel eindigt op een toonloze -e en , als er een meervoud op -en én -s mogelijk is, dan schrijf je geen **-en** ,

==> schrijf **-e**

voorbeeld: *lade* meervoud: *laden* en *lades* → *lade*kast.

Er zijn maar een paar veel gebruikte woorden, waar dit het geval is, die kun je dus makkelijk onthouden: *lade* , *ziekte* , *groente* , *weide* , *seconde* , *collecte* , *weduwe* , *gedachte* , *tube* , *vitamine* , *gedaante* , *akte* , *novelle* , *antenne* , *aspirine* , *ballade* , *bediende* , *zonde*

==> ziektebeeld , groentesoep , *lade*kast , *ziekte*kiem , *secondewijzer* , *weide*vogels , *collecte*bus , *weduwepensioen* , *gedachtespinsel*

3e) Enkele woorden die **niet** volgens deze regels gaan:

- We schrijven **Koninginnedag** en **zonnenschijn** (omdat er zgn. maar één zon en één koningin is) *let op: wel : *koninginnensoep* , *koninginnenrit*
- In woorden als **beregoed** , **reuzespannend** , **stekeblind** , **klerezooi** , **boordevol** , **apetrots** is het 1e deel niet meer herkenbaar als een zelfstandig naamwoord . Dit 1e deel betekent : *heel erg*
 dus: *apetrots* , maar: *apenrots*
- In hele oude woorden herkennen we het 1e deel ook niet meer als een zelfstandig naamwoord met enige betekenis (wat is een *el* in *elleboog*?)
 voorbeelden: **bolleboos** , **bruidegom** , **elleboog** , **ruggespraak** , **nachtegaal** , **bakkebaard** , **kattebel** , **ledemaat** , **petekind** , **paddestoel** , **schattebout** , **papegaai** , **flierefluiter** , **bullebak** .
 Dit zijn echte WEET-woorden.
- *docente* en *studente* kennen wel twee meervoudsvormen, maar krijgen toch gewoon **-en**: *studentenjurk* , *docententoilet*

*LETOP: *goedendag* , *goedenavond* , *merendeel*

LETOP: *berebruin* =erg bruin - *berenbruin*= bruin zoals beren

LETOP: Woorden die eindigen op *-loos* , *-lijk* , *-heid* , enz. zijn geen samenstellingen maar afleidingen . Deze gaan dus niet volgens de hoofdregel en krijgen daarom **-e**:

kosteloos , **vorstelijk**

B1/2F – -E of -EN in samenstellingen? *ladenkast* of *ladekast*? theorie

PLAN VAN AANPAK

 stap 1 Is het een samenstelling? Luister naar het woord.

- Hoor je GEEN *-e* of *-en* als tussenklank? → schrijf wat je hoort (*koffiebeker*)

- Hoor je *-e* of *-en* als tussenklank? → Kijk naar het eerste deel van de samenstelling.
boekenkast ---> kijk dus naar *boek*

 stap 2 Is het eerste deel een zelfstandig naamwoord?

NEE → schrijf *-e* : *rodekool*

JA

 stap 3 Eindigt het eerste zelfstandig naamwoord op een stomme *-e* ?

NEE → schrijf *-en* : (*bes*) *bessensap*

JA

 stap 4 Heeft dit eerste zelfstandig naamwoord twee meervouden?

NEE → schrijf *-en* : *zieke-zieken* → *ziekenhuis*

JA → schrijf *-e* : *ladekast*

 stap 5 Kijk in het lijstje met uitzonderingen

is het eerste deel versterkend : betekent het *ERG* (TYPE: *BEREGOED*) ==> GEEN - *n*

is het een oude uitdrukking, waarin je niet meer twee naamwoorden herkent? → GEEN - *n*